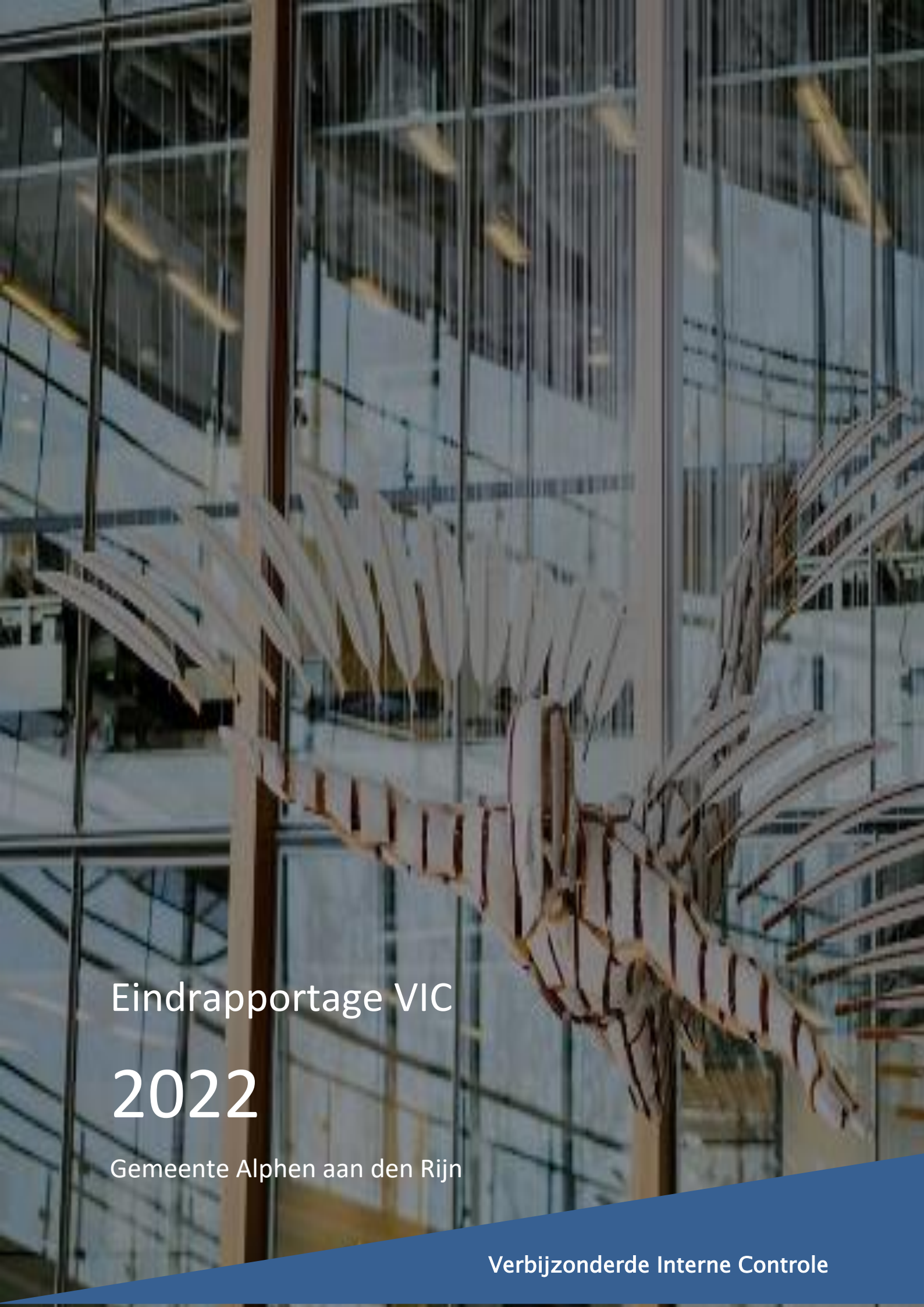

The background of the cover is a photograph of a modern building's interior. It features a large, multi-story glass facade that reflects the sky and surrounding environment. In the foreground, a large, intricate wooden sculpture is visible, composed of many thin, light-colored wooden slats arranged in a complex, branching pattern. The lighting is soft and even, highlighting the architectural details and the texture of the wood.

Eindrapportage VIC

2022

Gemeente Alphen aan den Rijn

Verbijzonderde Interne Controle

Inhoud

Inleiding.....	3
Bestuurlijke paragraaf	4
Vooruitblik 2023	5
Speerpunten Verbijzonderde Interne Controle	7
Bevindingen, risico's, aanbevelingen en maatregelen	12
Bijlage 1. Ontwikkeling van de Verbijzonderde Interne Controle	14
Bijlage 2. Bevindingen en opvolging aanbevelingen VIC	19
Bijlage 3. Opvolging aanbevelingen accountant	24

Inleiding

Voor u ligt de eindrapportage van de Verbijzonderde Interne Controle (VIC) van de Gemeente Alphen aan den Rijn. In deze rapportage geven wij beknopt een helder inzicht over de bevindingen en aanbevelingen van de afgeronde controle 2022 om zo een beeld te geven over de stand van zaken. Daarnaast informeren wij u over de ontwikkelingen binnen de VIC omdat wij binnen de VIC continue werken aan verbetering om de interne beheersing op het gebied van rechtmatigheid en getrouwheid verder te verbeteren.

Doelstelling van de eindrapportage

Op grond van artikel 212 van de Gemeentewet heeft de raad de financiële verordening vastgesteld. In deze verordening is het volgende opgenomen onder artikel 22;

Het college zorgt ten behoeve van het getrouwe beeld van de jaarrekening en de rechtmatigheid van de baten en lasten en balansmutaties voor de jaarlijkse interne toetsing van de getrouwheid van de informatieverstrekking en de rechtmatigheid van de beheershandelingen. Bij afwijkingen neemt het collegemaatregelen tot herstel.

De VIC binnen de Gemeente Alphen aan den Rijn heeft om bovenstaande te realiseren een toetsende en signalerende functie met de betrekking tot de kwaliteit van de interne beheersing op het gebied van de getrouwheid en financiële rechtmatigheid. Als Gemeente Alphen aan den Rijn streven we naar continue verbetering van de interne beheersing op dit gebied.

Rechtmatigheidsverantwoording 2023

Vanaf 2023 dient het College van B&W verantwoording af te leggen over de naleving van de regels die van toepassing zijn voor het financiële reilen en zeilen binnen de gemeente. De VIC heeft hierbij een belangrijke rol aangezien de VIC toetst op de rechtmatigheid binnen de gemeente. VIC zal de organisatie adviseren om zo tot een juiste verantwoording te kunnen komen. In de 2e helft van 2022 zijn door team VIC met alle teamleiders voorbereidende gesprekken gevoerd om zo tijdig knelpunten te kunnen signaleren en te adviseren over mogelijke oplossingen.

Middels deze rapportage willen we management, directie en bestuur op de hoogte stellen over de voortgang van de werkzaamheden van de VIC maar ook over het belang van een goede inrichting van de Interne controle (IC) versus de Verbijzonderde Interne Controle (VIC).

Bestuurlijke paragraaf

Rechtmatigheidsverantwoording door het college.

Het college is bestuurlijk verantwoordelijk voor een juiste en rechtmatige inzet van de financiële middelen van de gemeente. Met ingang van het boekjaar 2023 (lees: voorjaar 2024) moet het college daarover bij de jaarstukken verantwoording afleggen. Dat wordt de Rechtmatigheidsverantwoording genoemd. De rechtmatigheidsverklaring wordt in de paragraaf bedrijfsvoering toegelicht. De rechtmatigheidsverklaring wordt als apart bijlage opgenomen in de jaarstukken.

Tot en met 2022 sprak de accountant bij de jaarrekeningcontrole een oordeel uit over het al dan niet financieel rechtmatig handelen van het college, daarbij mede steunend op de door het Team Verbijzonderde Interne Controle (VIC) opgeleverde rapportages over de belangrijkste financiële processen.

Met ingang van het dienstjaar 2023 moet het college dat oordeel zelf uitspreken. De accountant geeft een getrouwheidsoordeel af over de jaarrekening, waar de rechtmatigheidsverantwoording onderdeel uitmaakt. Het huidige afzonderlijke rechtmatigheidsoordeel in de controleverklaring van de accountant komt daarmee te vervallen.

Binnen de organisatie rust in eerste instantie op de teams de verantwoordelijkheid om de middelen juist, tijdig, volledig en rechtmatig te verwerken. Binnen de teams zijn daarom maatregelen genomen om onjuist gebruik van die middelen te voorkomen. Denk bijvoorbeeld aan het toepassen van functiescheiding. Degene die beslist is een ander dan degene die betaalt of een mutatie in systemen mag aanbrengen. En om te toetsen of die interne maatregelen ook worden uitgevoerd en werken wordt er binnen de teams zogenaamde Interne Controle toegepast. Alle teamleiders zijn in voorbereidende gesprekken op de hoogte gebracht.

Het team VIC toetst of de interne controle maatregelen binnen de belangrijkste financiële processen correct worden uitgevoerd en waar verbeteringen binnen specifieke processen of organisatie-breed mogelijk zijn. Dit doen zij conform het VIC-controleplan en het normenkader.

Het college geeft een verklaring over de rechtmatigheid af voor de totale organisatie.
Dit doet zij door te steunen op:

- de door de teamleiders afgegeven verklaringen per team;
- op de door het team VIC opgeleverde rapportages over de belangrijkste financiële processen binnen de gemeentelijke organisatie.

De voorliggende VIC eindrapportage over 2022 is als het ware een generale repetitie voor het afgeven van de rechtmatigheidsverantwoording.

Met inachtneming van een paar opmerkingen van de accountant bij het Jaarverslag 2022 kan worden geconcludeerd dat het proces voor het afgeven van de rechtmatigheidsverklaring in de organisatie inmiddels is ingeregeld en kan deze 'generale repetitie' op procesniveau als succesvol worden beschouwd.

In Bijlage 1 bij deze rapportage is een overzicht geplaatst van de ontwikkeling van de VIC-producten tot nu toe en is de tekst van een nu nog fictieve Rechtmatigheidsverantwoording van het college opgenomen.

Vooruitblik 2023

Met de rechtmatigheidsverantwoording, waarbij het College van B&W verantwoording aflegt over de naleving van regels die relevant zijn voor het financiële reilen en zeilen binnen de gemeente, is het van belang dat de VIC kan bijdragen aan het steeds meer ‘in control’ komen en ook blijven. Hoe kunnen wij hier voor zorgen?

Ontwikkelingen

Een aantal ontwikkelingen binnen en buiten de gemeente vragen om een nieuwe benadering voor het vaststellen van het “in control” zijn van onze gemeente:

- Vanuit beheersingsoptiek is er een complexere en veranderende omgeving door ontwikkelingen in de afgelopen jaren als de decentralisaties, digitalisering, privacywetgeving, toename van samenwerkingsverbanden, maar ook de nog in te voeren Omgevingswet. Dit geldt niet alleen voor de verschillende financiële aspecten maar zeker ook voor de uitvoerende processen in het sociaal domein en handhaving.
- Steeds meer auditverplichtingen op verschillende terreinen binnen de gemeente. Bijvoorbeeld op het gebied van de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG), ENSIA en Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO). Daarnaast wordt verwacht dat gemeentes meer in control zijn inzake fiscaliteit en op het gebied van fraude en integriteit.
- Met ingang van boekjaar 2023 wordt het college verplicht tot afgeven van een rechtmatigheidsverantwoording. De accountant controleert de getrouwheid van deze verklaring bij de jaarrekening.
- Stijgende armoede als gevolg van de oorlog en energiecrisis vergroten de kans op fraude en misbruik.
- Een speerpunt is het verder ontwikkelen van data gedreven werken binnen de VIC. De ontwikkelingen in de organisatie maar ook in de maatschappij vragen steeds meer om een adaptief en wendbaar team VIC. Door een vorm van data-analyse toe te passen is het mogelijk om (visueel) in kaart te brengen hoe het reguliere proces eruitziet en wat de afwijkingen zijn ten opzichte van het reguliere proces. Met data gedreven werken wordt het mogelijk om afwijkingen in processen te ontdekken en deze te verbeteren. Hier is een start mee gemaakt met de financiële administratie.
- Krapte op de arbeidsmarkt. Hier hebben alle teams binnen de gemeente mee te maken. Dit is een risico voor de uitvoering van interne controle. Met data gedreven werken kan dit risico niet weggenomen worden maar wel wat verkleind.

In de 2e helft van 2022 heeft team VIC gesprekken gevoerd met alle teamleiders om de gevolgen van de invoering van de rechtmatigheidsverklaring voor hun team in kaart te brengen en hierdoor de bewustwording te vergroten.

Taken en verantwoordelijkheden binnen de teams moeten nog verder helder in beeld gebracht worden.

Frauderisico's en beheersmaatregelen om deze risico's tegen te gaan zijn besproken met de teamleiders in de eerste maanden van 2023 over de processen waar zij verantwoordelijk voor zijn.

Deze risico's zijn met ingang van verslagjaar 2022 in een gemeente brede fraude risico analyse gebundeld welke jaarlijks geüpdatet zal worden.

Rapportages

Team VIC biedt tweemaal per jaar een rapportage aan. In deze Eindrapportage vindt u een terugblik over het tweede half jaar van 2022 met daarin de bevindingen en aanbevelingen op de controle van de processen. Deze bevindingen en aanbevelingen, alsook deze rapportage, worden ook met de teamleiders gedeeld.

In overleg met de accountant (PWC) zijn in de eerste helft van 2023 het VIC controleplan 2023, de controle verordening 2023, het controleprotocol accountantscontrole 2023 en het normenkader 2023 aangeboden. Deze controle producten hangen samen met de rechtmatigheidsverantwoording en geven naardere richtlijnen voor de in te zetten controle. De accountant heeft kennis genomen van het geactualiseerde jaarplan VIC 2023 en de uitgevoerde werkzaamheden en de bevindingen van de VIC over het verslagjaar 2022. PWC gebruikt deze eindrapportage als een van de belangrijke informatiebronnen om kennis te verkrijgen van de gemeente en zo richting te geven aan de controle.

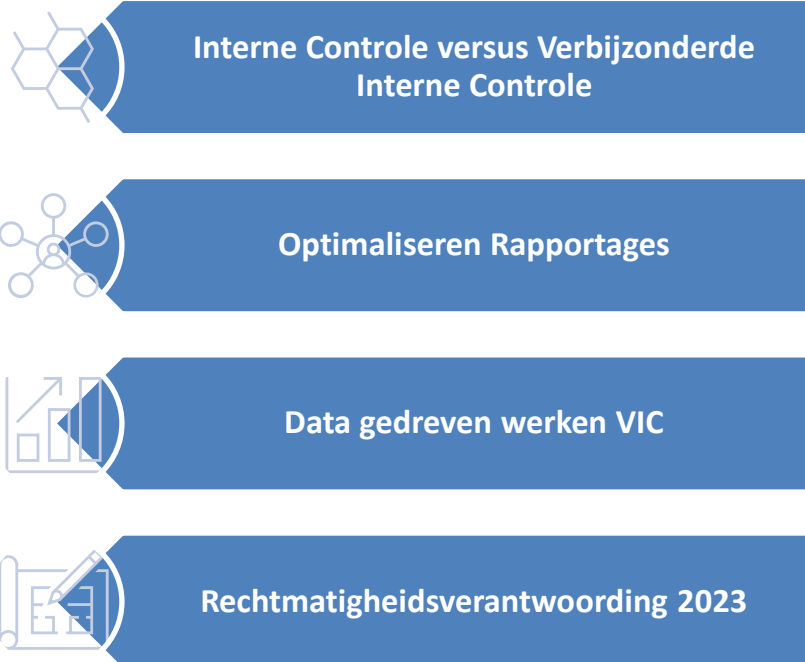
COVID-19

Corona heeft al meer dan twee jaar een grote impact gehad en zal waarschijnlijk nooit meer weggaan. Dit is van invloed geweest op de hele samenleving.

Inmiddels is het deels 'werken op afstand' normaal geworden binnen de gemeente Alphen aan den Rijn en wordt er continue gekeken naar de mogelijkheden voor een doorontwikkeling van de VIC en advisering over de interne controle van de organisatie.

Speerpunten Verbijzonderde Interne Controle

Vanaf verslagjaar 2022 zijn door team VIC een aantal speerpunten bepaald om verder 'in control' te komen en om op een aantal punten 'in control' te blijven. Het gaat hierbij om de volgende punten:

Interne Controle (IC) versus Verbijzonderde Interne Controle (VIC)

De VIC toetst en adviseert over de uitvoering op de Interne Controle (IC).

In 2020 heeft de VIC aan de hand van een Infographics aan de teamleiders gepresenteerd wat de Rechtmatigheidsverantwoording betekent voor de organisatie en met name voor de Interne Controle en de Verbijzonderde Interne Controle. In 2021 en in 2022 is deze infograhics herhaald met daarnaast een instructie over wat er van een teamleider in het kader van de rechtmatigheidsverantwoording verwacht wordt. In de 2e helft van 2022 hebben er individuele gesprekken plaats gevonden met alle teamleiders, bedrijfskundigen en financieel adviseurs, waarbij per team de voor het eigen team belangrijke aandachtspunten en de frauderisico beheersmaatregelen aangestipt zijn. Tevens zijn er aan de teamleiders de aandachtspunten voor de interne controle per proces stap verstrekt, welke gebruikt kunnen worden voor de interne controle plannen per team.

In de 2e helft 2022 lag de focus op de Interne Controle versus de Verbijzonderde Interne Controle en de fraude risico analyse. Tezamen met de teamleiders van de belangrijkste financiële processen is een fraude risico analyse opgesteld, waarbij er gebruik gemaakt is van een matrix, risico x impact.

De verbijzonderde interne controle is gericht op het verkrijgen van inzicht vanuit de eigen organisatie in de getrouwe en rechtmatige toestandkoming van de baten, lasten en balansmutaties, zoals deze in de jaarrekening tot uitdrukking komen.

De verbijzonderde interne controle (VIC) dient gezien te worden als een controle op de uitgevoerde

interne controle. De VIC richt zich met name op het vaststellen van de IC op:

- De betrouwbaarheid en rechtmatigheid van informatievoorziening en verantwoordingrapportages;
- De betrouwbaarheid en rechtmatigheid van de belangrijkste financiële transacties en de daarbij behorende gegevensverwerking;
- Het toetsen van opvolging van de landelijke en lokale wet- en regelgeving;
- De beheersing van processen en het afdekken van financiële risico's;
- De werking van de interne beheersmaatregelen;
- Het doen van aanbevelingen voor het verbeteren van de processen;
- Het voorbereiden en ondersteunen van de externe accountantscontrole.

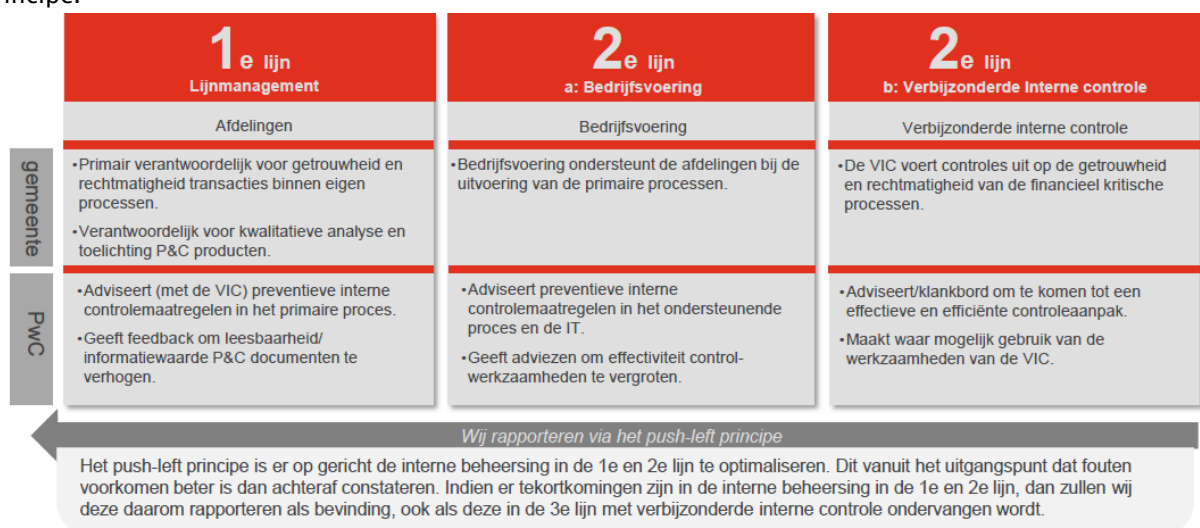
Om de VIC taken goed te kunnen vervullen moet er een juiste inrichting zijn van de Interne Controle bij de teams. Geïnventariseerd is wie de IC'ers per team zijn en welke taken en verantwoordelijkheden bij de functie van een IC-medewerker horen. In het cockpit dashboard vitale processen is hier in 2021 al aandacht voor gevraagd. Inmiddels is het gebrek aan goed opgeleide medewerkers nijpender geworden. Dit kan een risico zijn voor de uitvoering van de interne controle.

Informatievoorziening

Om voldoende zekerheid te hebben over de betrouwbaarheid van de informatievoorziening heeft de organisatie adequate (interne) controlemaatregelen nodig. Hiervoor gebruikt de gemeente Alphen aan den Rijn het '3 lines' model. Dit model geeft handvatten om te beoordelen waar in de interne beheersing risico's worden ondervangen.

3 lines model

De VIC gebruikt bij de positionering van de VIC en de vastlegging van de processen het '3 lines' model. De VIC doet een controle, een bevinding, een aanbeveling en rapporteert hierover. Deze aanbevelingen en rapportages dienen tevens ter ondersteuning aan de accountants controle conform het pushleft principe.

Het lijnmanagement (de eerste lijn) primair verantwoordelijk is om de risico's die verbonden zijn aan een bepaald organisatieonderdeel, beleidsveld of proces inzichtelijk te maken en de daarbij behorende en noodzakelijke beheersmaatregelen te bepalen. De eerste lijn is ook verantwoordelijk voor een correcte uitvoering en monitoring van deze beheersmaatregelen teneinde de

gestelde doelstellingen te kunnen realiseren, in elk geval betrouwbare (financiële) informatie en het voldoen aan relevante wet- en regelgeving.

Bij het inventariseren en analyseren van de risico's en het bepalen van passende beheersmaatregelen kan de eerste lijn ondersteund worden door de tweede lijn. Dit zijn in algemene zin specialisten op het gebied van bijvoorbeeld risicomanagement, fiscaliteit of financiële administratie en verantwoording.

De derde lijn, VIC, beoordeelt ten slotte de mate waarin de eerste en de tweede lijn 'in control' zijn over de organisatie en feitelijk hun bijdrage leveren aan deze beheersing voor de belangrijkste financiële processen.

Data gedreven werken

In 2023 is VIC voorzichtig gestart met data gedreven werken en data gedreven controles. Wij denken hierdoor een belangrijke bijdrage te kunnen gaan leveren aan de intensivering en automatisering van de controles. De VIC ziet het als doel om meer innovatie aan te brengen in de controle waarbij voor een deel gebruik gemaakt gaat worden van data-analyse. Op basis hiervan is het mogelijk om ons meer te richten op belangrijke controlerisico's in plaats van op gebieden met een laag risico's.

Het gebruik van data-analyse biedt een grotere effectiviteit om de controle uit te voeren. De accountant heeft dit ook benoemd in de eerdere rapportages interim bevindingen. Wij hebben inmiddels een eigen dataplatform met financiële informatie beschikbaar en deze wordt momenteel al operationeel ingezet voor rapportages bestemd voor het sociaal domein, de staat B (geraamde salarislasten) en inhuur rapporten. In het 1^e helft van 2023 wordt er een controle tool opgeleverd voor de controle op de werkkostenregeling. Wanneer wij deze controle zouden uitbesteden, dan zouden de jaarlijkse kosten hiervoor ongeveer 30.000 € bedragen. Door via een tool deze controle zelf en data gedreven te doen, wordt de organisatie in staat gesteld om op eenvoudige wijze zelf in controle te blijven en hierdoor kosten te besparen. Deze tool zal uitgebreid worden met de controle op de reseigneringsverplichting (uitbetaling aan derden, wettelijke opgave aan de belastingdienst, voorheen IB47 genoemd).

VIC is voornemens om deze controle tools uit te breiden met een spend analyse tool voor Inkoop, met als doel de analyse voor onrechtmatigheid inzake Meervoudig Onderhandse en Europese aanbestedingen effectiever, vaker en meer op basis van risicoanalyse uit te voeren. Hiervoor is het wel noodzakelijk zicht te hebben op de afgesloten contracten en raamovereenkomsten en de kernregistratie van deze contracten binnen de gemeente te beleggen. Om er voor te zorgen dat afspraken en uitgaven rechtmatig zijn is een goede administratie en heldere communicatie essentieel. De eerste effecten hiervan zullen naar verwachting in het verslagjaar 2023 zichtbaar worden.

Rechtmatigheidsverantwoording 2023

Vanaf het boekjaar 2023 dient het college verantwoording af te leggen aan de raad over de financiële rechtmatigheid. Dit betekent niet alleen een technische verandering binnen de organisatie maar ook een cultuurverandering. Inmiddels heeft de VIC bij de teamleiders het belang van de rechtmatigheid en van een goede beheersing meermaals onder de aandacht gebracht. In het jaar wat voor ons ligt wordt nogmaals aandacht gevraagd voor een goede beheersing van de processen binnen de teams, het versterken van de cultuur (gedrag en houding) en het bewustzijn van een gedegen Interne Controle.

De gemeenteraad is binnen de gemeente kader stellend en controlerend. Het College is als bestuur primair verantwoordelijk voor het 'in control' zijn van de organisatie. Het college van B&W rapporteert (gevoed door de VIC rapportages en de informatie van de teamleiders) over de rechtmatigheidsfouten en eventuele onduidelijkheden. De accountant betreft de rechtmatigheidsverantwoording bij het oordeel over de getrouwheid. De ambtelijke organisatie is zelf verantwoordelijk voor de diverse processen en de bedrijfsvoering. De teamleiders zijn verantwoordelijk voor goede en zichtbare interne beheersingsmaatregelen in hun processen en verantwoordelijk voor het afgeven van een

rechtmatigheidsverantwoording voor hun eigen team. Hierbij worden de teamleiders ondersteund door de financiële adviseurs, bedrijfskundigen en VIC adviseurs en zal een format voor het IC plan ter beschikking worden gesteld.

Werkzaamheden Verbijzonderde Interne Controle

Onze focus is de kwaliteit van de belangrijkste financiële processen en de controle op deze processen te verbeteren. Hierbij is het doel van de VIC om op basis van steekproeven bevindingen te doen, deze bevindingen te bespreken met de proceseigenaren om vervolgens een aanbeveling te doen en hierover te rapporteren. De actiepunten en vervolg stappen worden blijvend onder de aandacht gebracht.

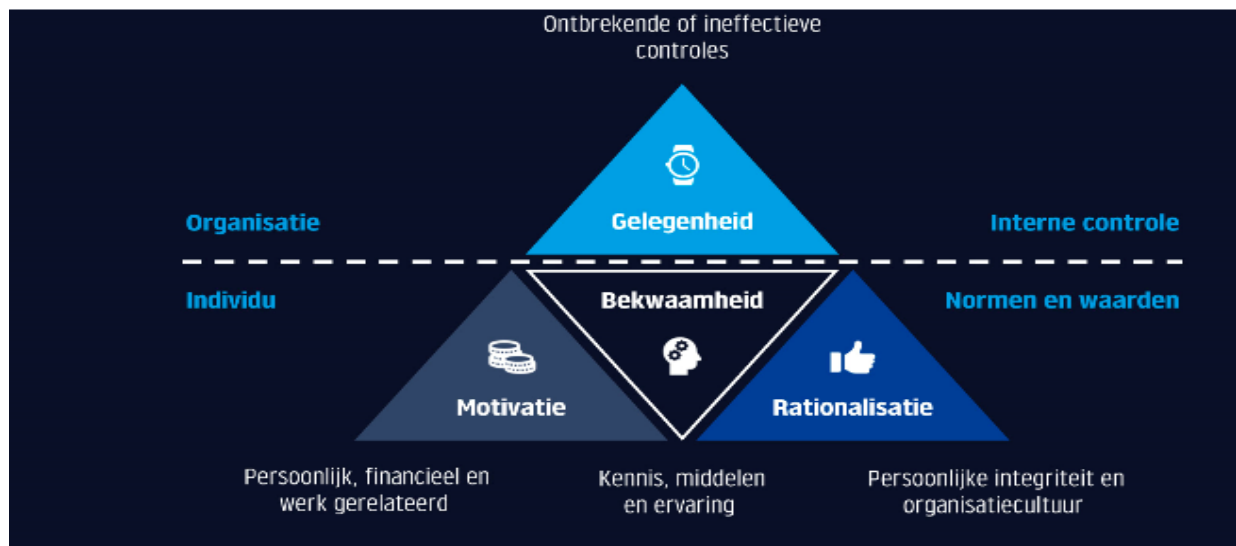
Een goede administratieve organisatie is de basis van de interne controle. Iedere proceseigenaar dient zicht te hebben op het proces en in staat zijn om maatregelen te treffen wanneer er onrechtmatigheden worden geconstateerd.

De frauderisicoanalyse vindt plaats op basis van een overzicht van mogelijke risico's die vanuit verschillende invalshoeken zijn geïnventariseerd. Om het risico op fraude te minimaliseren, zijn in de eerste plaats de risico's en mogelijke gevolgen in kaart worden gebracht. De te treffen maatregelen zijn vervolgens gericht op het beperken van de gelegenheid en het zo snel mogelijk signaleren van de overtreding.

Voor de belangrijkste risico's wordt bepaald welke beheersmaatregelen er zijn.

De uitvoering van de beheersmaatregelen ligt bij het betreffende team en moet zichtbaar zijn in het werkproces. Door de gesprekken met de teamleiders die gevoerd zijn is de bewustwording voor de noodzaak van frauderisico analyse binnen de gemeente gestegen.

De fraudedriehoek

Factoren die een belangrijke rol spelen bij het ontstaan van fraude zijn:

1. Gelegenheid.

Omstandigheden die kans geven voor het plegen van fraude zoals bijvoorbeeld slechte beveiliging, ontbrekende of ineffectieve controles, of de afwezigheid van beleid of sancties in een organisatie. Zoals ook het gezegde: gelegenheid maakt (veelal) de dief. Functiescheiding en autorisatiematrixen zijn de

belangrijke beheersmaatregelen om fraude als gevolg van gelegenheid te voorkomen.

2. Motivatie/Druk:

De reden, prikkel of stimulans om fraude te plegen zoals bijvoorbeeld geld, ideologie of dwang. De stijgende armoede veroorzaakt door de diverse crisissen (energie crisis, corona, oorlog etc.) en het hiermee gepaard gaande geldgebrek verhoogt het fraude risico.

3. Rationalisatie:

Het vermogen om het plegen van fraude te rechtvaardigen. Sommige individuen bezitten een houding, karakter of een reeks (on)ethische waarden die hen in staat stellen bewust en opzettelijk een oneerlijke handeling te verrichten. Maar, ook eerlijke en oprechte personen kunnen fraude plegen in een omgeving die voldoende druk op hen uitoefent. Hoe groter de prikkel of druk, hoe groter de kans dat een persoon de aanvaardbaarheid van het uitvoeren van een frauduleuze handeling zal rationaliseren.

Daarbij worden deze drie kenmerken van fraude – rationalisatie, druk en gelegenheid – in een matrix afgezet tegen de kans dat de fraude zich voordoet en de impact van de fraude.

Dit is met de teamleiders uitvoerig besproken, waarmee ook het bewustzijn inzake fraude risico's verhoogd wordt.

Normenkader en Controleplan

Het Controleplan 2022 en het Normenkader 2022 zijn in het 4e kwartaal 2022 aangeboden aan de gemeenteraad. Het normenkader is een inventarisatie van regelgeving die bestaat uit externe wetgeving en interne regelgeving zoals verordeningen. Het normenkader wordt jaarlijks door de VIC geactualiseerd. Gedurende het jaar kunnen er wijzigingen optreden in de geldende regelgeving waardoor het normenkader een dynamisch document is.

Het VIC controleplan 2023 en het normenkader 2023 zijn in het 2^e kwartaal 2023 op verzoek van de accountant aangeboden aan de raad. Dit heeft te maken met de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording. Mocht het zo zijn dat er in de loop van 2023 nieuwe landelijke of Europese wet- en regelgeving van kracht worden, dan zal voor de controle van verslagjaar 2023 een geactualiseerd normenkader aan de raad worden aangeboden.

Scope VIC werkprocessen 2022

Kosten	Opbrengsten
1. Grondexploitaties	11. Opbrengsten gemeentelijke belasting OZB
2. Personeelskosten	12. Opbrengsten gemeentelijke heffingen afval
3. Inkoop & aanbesteding	13. Opbrengsten gemeentelijke heffingen riool
4. Sociale uitkering	14. Leges omgevingsvergunningen
5. Uitgaande subsidies ¹	15. Inkomende subsidies
6. Termijnregister vastgoed	16. Debiteurenbeheer
7. Declaraties B&W	17. Inkomsten begraafplaatsen
8. Vaste activa	18. Leges bevolkingsadministratie
9. Crediteuren en facturen	
10. Treasury	

¹ Voor het boekjaar 2022 is de controle enkel gericht op MO subsidies. Voor het boekjaar 2023 zullen de controles op uitgaande subsidies organisatie breed worden opgepakt.

Bevindingen, risico's, aanbevelingen en maatregelen

Algemene bevindingen

1. Interne controle.

Een algemene bevinding van de VIC is dat er nog niet geheel duidelijk is wat de taken en verantwoordelijkheden zijn binnen een aantal teams met betrekking tot de Interne Controle. Proces- en functiebeschrijvingen zijn niet altijd aanwezig. In 2023 zal opnieuw de aandacht liggen bij de inrichting van een goede Interne Controle bij de teams. Een algemene bevinding hierin is een capaciteitsprobleem bij diverse teams, waardoor er niet altijd formatie beschikbaar is om de interne controle uit te voeren. Een ander probleem is het gebrek aan kennis van interne controle. Bijscholing wordt geadviseerd hiervoor.

2. Onboarding nieuwe medewerkers.

Als gevolg van personele wisselingen worden medewerkers niet altijd meer adequaat ingewerkt. Als daarnaast ook de proces- en functiebeschrijvingen ontbreken is het voor een nieuwe medewerker lastig om te bepalen wat zijn/haar werkzaamheden zijn. Dit kan er toe leiden dat dezelfde functie door verschillende medewerkers verschillend worden uitgevoerd.

3. Contractregistratie en contractmanagement.

Binnen de gemeente Alphen aan den Rijn is een contractregistratie- en managementsysteem noodzakelijk voor een goede beheersing. Dit heeft zijn weerslag op diverse belangrijke processen binnen onze gemeente. Zo is er onvoldoende inzicht op de vastgelegde (contractuele) verplichtingen waardoor de crediteurenanalyse met betrekking tot de rechtmatigheid op de aanbesteding van onze inkoop onnodig veel werk kost en er onvoldoende zekerheid is omtrent de juistheid en volledigheid van de niet uit de balans blijkende verplichtingen. Verder heeft de gemeente ook allerlei andersoortige overeenkomsten, waarbij ook (financiële) rechtmatigheid risico's kunnen ontstaan doordat contracten niet centraal in een systeem worden geregistreerd en gemanaged. Voor contractmanagement ontbreekt in het algemeen een goede functieomschrijving.

4. Inkoop- en aanbestedingsbeleid voor crisis situaties.

In crisissituaties weet de organisatie team Inkoop niet te vinden.

5. Onbekendheid met aanbestedingsprocedure en controle hierop.

Binnen de organisatie is er (met name) bij nieuwe medewerkers geen bekendheid met de te volgen procedure inzake het eigen inkoop beleid, en de controle hierop is nergens belegd. Team Inkoop doet de crediteurenanalyse voor de EU-aanbestedingen, vanuit de spend van het laatste budgetjaar voor de hele organisatie in totaal. De teamleiders ontvangen niet standaard een rapportage met hun eigen spend van de afgelopen 4 jaar. Hierdoor is er onvoldoende zicht op afwijkingen eigen inkoop beleid. Dit kan leiden tot onrechtmatige inkopen en kan het fraude risico verhogen als er ten onrechte meervoudig onderhands aanbesteed maar enkelvoudig gegund wordt. Daarnaast is het als gevolg van vele organisatie wisselingen voor de financiële administratie niet standaard mogelijk om dit overzicht automatisch te verstrekken.

6. Er wordt niet voldoende gestuurd op verplichtingen score.

Het gevolg hiervan is dat niet op ieder moment een juist inzicht verkregen kan worden in de rechtmatigheid van de uitgaven.

Aan een groot deel van de bevindingen van 2021 is opvolging gegeven, een deel is nog onderhanden. Aandachtspunten blijven de IT-omgeving, het Inkoop- en aanbestedingen en subsidie proces.

Zowel de bevindingen uit de Rapportage interim bevindingen van PWC alsook de bevindingen van de VIC zijn/worden met de teamleiders gedeeld en besproken.

Hoe staan we er voor?

De VIC heeft in de afgelopen 2 jaren een ontwikkeling doorgemaakt in het kader van professionalisering. De medewerkers zijn getraind. De belangrijkste financiële processen zijn goed in zicht.

Jaar	Status VIC	Belangrijkste aandachtspunt
2019	😐	Professionalisering VIC
2020	😊😊	Professionalisering VIC en aandacht IC vakteams
2021	😊	Aandacht voor professionalisering IC vakteams als voorbereiding rechtmatigheidsverantwoording
2022	😊	Gesprekken met teamleiders inzake rechtmatigheidsverantwoording, voorbereiding format hiervoor, gemeente brede frauderisico analyse wordt opgeleverd met de jaarrekening 2022 Begeleiding Interne controle plannen 2023 per vakteam voor de belangrijkste financiële processen

Sinds er in 2019 gestart is met de professionalisering VIC heeft de VIC een ontwikkeling doorgemaakt, welke doorgezet zal worden in 2023.

Bijlage 1. Ontwikkeling van de Verbijzonderde Interne Controle

Vanaf 2019 is er stapsgewijs gewerkt aan de kaderstelling voor de Interne Controle en de opbouw en groei van het Team VIC om bij de afsluiting van het boekjaar 2023 de rechtmatigheidsverantwoording door het college te kunnen laten afgeven.

Hiervoor zijn inmiddels concreet de volgende stappen gezet:

1. De volgende verordeningen, nota's en kaders zijn aangepast en/of vastgesteld:
 - a. Financiële verordening
 - b. Controleverordening
 - c. Controleplan
 - d. Normenkader
 - e. Verantwoordingsgrens
2. Het VIC-Team is zowel qua bezetting als deskundigheid op sterkte gebracht om de Verbijzonderde Interne Controle op de belangrijkste financiële processen te kunnen uitvoeren.
3. Alle Teams zijn bij herhaling door het Team VIC geïnstrueerd over het belang van een juiste Interne Controle.

Sinds 2019 zijn ieder jaar de kwaliteit, de tijdigheid en de periodiciteit van de rapportages van het Team VIC verbeterd, zoals blijkt uit het onderstaande overzicht VIC- producten en ontwikkeling (datum en dossiernummer):

Ontwikkeling VIC-rapportages:	Periode	Zaaknummer
a. 1^e evaluatie VIC en eerste rapportage 2019	22-10-2019	–
<i>Start proces van opbouw van zelfstandig VIC-Team met voldoende capaciteit en kwaliteit</i>		
b. Tussenrapportage VIC 2020	22-9-2020	334756
<i>Inrichten werkzaamheden en verantwoordelijkheden in de organisatie. Formatie uitgebreid en gestart met implementatie 'Key Control Dashboard' (KCD) als vastleggingstool. Data-gedreven werken belooft verbeterde efficiency en effectiviteit van de (V)IC. Covid-19 gooit roet in het eten.</i>		
c. Tussenrapportage VIC 2021	8-4-2021	374677
<i>KCD verder uitgerold. Doel wordt om twee maal per jaar VIC tussenrapportage uit te brengen.</i>		
d. 2e evaluatie VIC en verbetervoorstel voor DT	3-9-2021	–
<i>Connectie VIC Team met dataplatform geeft meerwaarde. Houdt VIC-medewerkers binnen één Team. Pas formatie en waardering aan. Zet meer in op Power BI trainingen. Anne Marie Stegehuis wordt boegbeeld rechtmatigheidsverklaring college en daarvoor eerste aanspreekpunt voor PWC, directie en college.</i>		
e. 2e tussenrapportage VIC 2021	7-9-2021	1546990

<i>KCD blijkt toch rapportages van onvoldoende kwaliteit op te leveren. Er wordt voortaan gewerkt vanuit de eigen Power BI omgeving die gekoppeld gaat worden aan data-gedreven VIC. Inmiddels operationeel voor sociaal domein, staat B, inhuur en werkkostenregeling. Nu werken aan verbeteren spend analyse voor inkoop. VIC bereidt TEAM-leiders voor op goede procesbeheersing en interne controle als basis voor de door het college af te geven Rechtmatigheidsverantwoording.</i>		
f. 1^e tussenrapportage VIC 2022	3-5-2022	2905247
<i>Vluchtelingen crisis Oekraïne vergt veel aandacht. Geïnterviewd wie als IC-er binnen de Teams werken en wat hun verantwoordelijkheden en taken zijn. Vanaf het boekjaar 2022 wordt de rechtmatigheidsverantwoording van kracht. Richtlijnen moeten worden vastgelegd in de Financiële Verordening.</i>		
g. 2^e tussenrapportage VIC 2022	15-11-2022	3026359
<i>Rechtmatigheidsverantwoording gaat in over boekjaar 2023. Frauderisicoanalyse aan VIC werkzaamheden toegevoegd. Begeleiden van de Interne controleplannen per Team voor 2023.</i>		
h. Concept-Eindrapportage VIC 2022	13-6-2023	volgt
<i>Concept rapportage ligt nu voor. VIC-controleplan 2023 en normenkader 2023 zijn in 2^e kwartaal 2023 aan de raad aangeboden. Concept-rapportage over 2022 wordt na de zomervakantie aan de raad aangeboden met duiding over de eerste af te geven rechtmatigheidsverklaring door het college.</i>		

Naast de inhoudelijk bevindingen van de Verbijzonderde Interne Controle, die gericht zijn op verbeteradviezen voor de bedrijfsvoering, ontstaat er dus ook zicht op de status van de noodzakelijke voorbereidingen voor het afgeven van de Rechtmatigheidsverantwoording. Wat gaat er in dat proces nu al goed, of in ieder geval goed genoeg, en wat moet nog worden aangescherpt om in 2024 klaar te zijn voor het afgeven van de Rechtmatigheidsverantwoording.

Door de accountant is bij het accountantsverslag over 2022 (zomer 2023) vastgesteld dat nagenoeg alle benodigde voorbereidingen zijn getroffen om het proces tot afgeven van de rechtmatigheidsverantwoording in te richten in de organisatie. Daarbij gaf de accountant aan dat er –om volledig klaar te zijn voor het afleggen van de rechtmatigheidsverantwoording– nog een paar laatste puntjes op de ‘i’ dienden te worden gezet:

- het college en de raad hebben overeenstemming inzake de mate van detail in de paragraaf ‘Bedrijfsvoering’
- het VIC controleplan beschrijft een scoping van de processen en balansposten, risicoanalyses per proces en post en de controleaanpak.
- de controle op de uitvoering van de rechtmatigheidsverantwoording is vormgegeven.

Aan deze aanbevelingen wordt nu invulling gegeven:

- dit onderdeel is het resultaat van de aanbieding en de bespreking van deze VIC-eindrapportage aan de auditcommissie in oktober 2023;
- dit wordt door het VIC-Team in de werkprogramma’s verwoord;
- dit is vormgegeven door de rapportage van het VIC-Team via Concerncontrol aan het college aan te bieden.

Daarmee is het proces voor het afgeven van de rechtmatigheidsverklaring in de organisatie ingeregeld en kan deze ‘generale repetitie’ op procesniveau als succesvol worden beschouwd.

Rechtmatigheidsverantwoording 2022

De verklaring die het college in de paragraaf bedrijfsvoering bij het jaarverslag 2022 zou hebben kunnen afgeven, zou –retrospectief– dus als volgt kunnen luiden:

Verantwoordelijkheid college van burgemeester en wethouders²

De baten en lasten alsmede de balansmutaties moeten getrouw in de jaarrekening worden opgenomen. Uit het getrouw opnemen van de baten en lasten alsmede de balansmutaties, blijken een drietal rechtmatigheidscriteria niet expliciet. Dit betreffen het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium. In deze rechtmatigheidsverantwoording licht het college van burgemeester en wethouders toe in hoeverre bij de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium zijn nageleefd. Dit houdt in dat de verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties in overeenstemming zijn met door de raad vastgestelde kaders zoals de begroting en gemeentelijke verordeningen en met bepalingen in de relevante wet- en regelgeving. Bij de waarderingsgrondslagen in de jaarrekening is het door de raad op <datum> vastgestelde normenkader van de relevante wet- en regelgeving verder toegelicht.

Deze verantwoording hanteert een grensbedrag omdat alleen de van belang zijnde aspecten in de verantwoording hoeven te worden betrokken. Deze grens is door de raad bepaald en bedraagt 1% (maximaal 3) van de totale lasten inclusief toevoegingen aan de reserves en is daarmee vastgesteld op € 4.469.940.

Bevinding

Het college is van mening dat de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties € 1.683.476 rechtmatig tot stand zijn gekomen binnen de daarvoor gestelde grens.

De geconstateerde afwijkingen betreffen³:

- Inkoop

In de paragraaf bedrijfsvoering is op basis van de Kadernota rechtmatigheid van de commissie BBV en op basis van de afspraken met de raad aanvullende informatie opgenomen over de financiële rechtmatigheid. In deze paragraaf heeft het college ook beschreven welke actie hij onderneemt om vermelde afwijkingen in de toekomst te voorkomen.

² In deze tekst wordt gesproken over college van burgemeester en wethouders, maar deze geldt ook voor gedeputeerde staten van de provincie en het (dagelijks) bestuur van waterschappen en gemeenschappelijke regelingen. Daar waar gemeente staat, dient ook provincie, waterschappen of gemeenschappelijke regeling gelezen te worden.

³ De afwijkingen (fouten en/of onduidelijkheden als gedefinieerd in de notitie rechtmatigheidsverantwoording) worden alleen in de rechtmatigheidsverantwoording vermeld indien de door de raad gestelde verantwoordingsgrens voor rechtmatigheid is overschreden. Op basis van afspraken tussen de raad en het college kunnen afwijkingen die lager zijn dan de verantwoordingsgrens in de paragraaf Bedrijfsvoering worden vermeld.

Toelichting Paragraaf Bedrijfsvoering

Onrechtmatigheid

Inkoop

Op het gebied van inkoop en aanbesteding is het proces niet voldoende gewaarborgd dat contracten die Europees aanbesteed worden, ook daadwerkelijk Europees aanbesteed zijn. Vanuit de integrale crediteurenanalyse over boekjaar 2022 die is uitgevoerd, is geconstateerd dat er vier crediteuren zijn waarbij onterecht geen Europese aanbestedingsprocedure is gevolgd.

De totale geconstateerde fouten met betrekking tot inkopen in 2022 bedragen €1.683.476 (2021: €783.000). Hiervan heeft €187.660 betrekking op contracten die in voorgaande jaren ook al fout waren. Deze oude contracten leiden ook tot bestedingen (én dus onrechtmatigheden) in 2022.

Het inrichten van een contractregister zou de risico's op onrechtmatige aanbestedingen kunnen verkleinen. Dit wordt onderzocht.

Onzekerheid

Jeugdhulp

Gemeente Alphen aan den Rijn neemt dienstverlening af van de vereniging GO! voor jeugd (hierna GO!) voor de inkoop van jeugdhulp. GO! is een vereniging die op basis van een lumpsum bekostiging jeugdzorg inkoopt via haar aangesloten leden. GO! heeft aan de gemeente per brief laten weten niet te kunnen voldoen aan de overeengekomen verplichting om voor 1 juni een jaarrekening met controleverklaring te kunnen opleveren. Oorzaak is dat één van de leden niet tijdig een goedkeurende verklaring kan overleggen. Om te bepalen welke waardebeoordeling en impactbeoordeling dit heeft voor de controleverklaring van de gemeente Alphen a/d Rijn is er een position paper opgesteld. Op basis van de beschikbare informatie kan worden vastgesteld dat € 3.168.000 aan zorg voor de gemeente Alphen a/d Rijn is geleverd. Hierover kan wel een productieverklaring afgegeven worden door een onafhankelijk controlerend accountant, maar nog geen volledige controleverklaring. Waardoor het bedrag van € 3.168.000 als onzekerheid wordt aangemerkt binnen de controleverklaring en – verslag van de gemeente Alphen a/d Rijn.

In de toekomst zal de accountant dus deze verklaring, die een onderdeel gaat vormen van de jaarstukken, toetsen op getrouwheid.

Nog één kanttekening:

Het college baseert de rechtmatigheidsverantwoording, die na het afsluiten van het boekjaar wordt opgesteld, op de waarnemingen die binnen de gemeentelijke organisatie kunnen worden gedaan. Maar dat is dan als het ware een eerste conceptverklaring. Het uiteindelijke oordeel over de rechtmatigheid is mede, en misschien wel vooral, afhankelijk van de rechtmatigheidsverantwoording die we als gemeente van externe partijen moeten ontvangen. Denk hierbij aan partijen binnen het Sociaal Domein. Die partijen zijn weer afhankelijk van het oordeel van de accountant die hun jaarstukken moet onderzoeken. Er zal dus altijd tijdsverloop zitten tussen:

- enerzijds de waarnemingen in de eigen organisatie en de daarop te baseren concept-rechtmatigheidsverantwoording van het college zoals die al in de loop van het voorjaar in de concept-jaarstukken wordt opgenomen en
- anderzijds de uiteindelijke, definitieve verklaring die pas na ontvangst van alle externe informatie kan worden opgesteld.

Overigens is dat een bekend verschijnsel. Het gebeurt nu ook dat de accountant alvast een concept-accountsverklaring afgeeft met een slag om de arm dat er nog een belangrijke externe accountantsverklaring ontbreekt die van invloed kan zijn op het uiteindelijke definitieve oordeel.

De praktijk moet gaan uitwijzen hoe met deze praktische afstemmingsvraagstukken zal kunnen worden omgegaan.

Bijlage 2. Bevindingen en opvolging aanbevelingen VIC

BEVINDINGEN VIC / VERBETER VOORSTELLEN							
Prioriteit	Proces	Bevinding	Eerste melding	Risico	Aanbeveling VIC	Stand van zaken	Proces eigenaar (team)
1.0	3.0 Inkoop & aanbesteding						
1.1	3.1	Het vullen en beheren van de contractenbank is in 2019 stil komen te liggen. Kennis van contracten bij andere teams is, met uitzondering van de Europese Aanbestedingen, niet aanwezig en op te vragen.	VIC 2019	Het risico bij een onvolledige / geen contractenbank is dat: - geen volledig beheer over de contracten kan plaatsvinden - meer kans is op onrechtmatige aanbestedingen - missen van inkoopvoordelen omdat er geen inzicht is in de uitgaven per inkoopsubcategorie - onvoldoende inzicht in Niet uit de balans blijken de verplichting is - risico op rechtszaken wanneer er een opdracht gegund is aan een andere partij dan die waar een raamovereenkomst mee afgesloten is	De aanbeveling is om zowel de Europese als meervoudig onderhandse aanbestedingsprocessen op orde hebben en om het inkoopproces te optimaliseren met daarbij aandacht voor het archiveren van aanbestedingsdocumenten, scholing op het vakgebied en het aanleggen van een contractenbank. Aanwijzen van verantwoordelijke medewerker (contractbeheerder) eventueel per inkoopsubcategorie over de verschillende teams heen.	Onderhanden. Er wordt gewerkt aan een concern brede verbeterplan van inkoop. Afstemming tussen directie en team inkoop om hier vervolg aan te geven.	Directie en Team Inkoop
1.2	3.2	Het inkoopstart formulier wordt door de organisatie niet altijd gebruikt.	VIC 2019	Verkeerde aanbesteding en financiële onrechtmatigheid m.b.t. Voorwaardencriterium.	Formatie uitbreiden, minimum bedrag voor inkoopformulier instellen en de organisatie verplichten deze te gebruiken, SLA voor respons m.b.t. inkoopadvies regelen, gegevens eenmalig invoeren en doorkoppelen naar verplichtingen en aanvragen zaaknummers zodat organisatie ontzorgd wordt. Kennis van inkoop in de organisatie verhogen, communicatie opvoeren.		Directie en Team Inkoop
1.3	3.3	Er is een verplichtingenadministratie aanwezig waarbij de budgethouders worden geacht deze te gebruiken. Dit wordt niet consequent gedaan. De verplichtingenscore (aantal facturen welke verplicht worden waarbij er vroegtijdig een claim op het budget gelegd wordt) gaat omlaag.	VIC 2019	Wanneer er niet verplicht wordt, is er onvoldoende inzicht op de uitputting van budgetten. Risico op begrotingsonrechtmatigheden.	Opdrachten vanaf een bepaald bedrag (€ 5.000) verplicht vastleggen in de verplichtingenadministratie en hier ook op te sturen. Verplichtingen koppelen aan spendanalyse en contractenbank.		Directie
1.4	3.4	Bij het vastleggen van een verplichting worden niet altijd de juiste CPV codes gebruikt.	VIC 2019	Het risico hierbij is dat door het ontbreken van de juiste CPV-codes de crediteurenanalyse niet kan steunen op de informatie uit de verplichtingenadministratie, waardoor de crediteurenanalyse onnodig veel tijd inneemt en inkoopvoordelen gemist worden.	De organisatie een lijst met CPV codes verstrekken die binnen gemeentelijke organisaties veel gebruikt worden, hierop toetsen en de spendanalyse zo veel mogelijk automatiseren zodat deze op eenvoudige wijze vaker uitgevoerd kan worden.		Directie en Team Inkoop

Prioriteit	Proces	Bevinding	Eerste melding	Risico	Aanbeveling VIC	Stand van zaken	Proces eigenaar (team)
2.0	5.0 Uitgaande subsidies						
2.1	5.1	Bij grotere organisaties wordt er geen beoordelingsformulier ingevuld.	VIC 2021	Een organisatie die een aanvraag in behandeling neemt dient te allen tijde aan te kunnen tonen hoe een aanvraag is getoetst, op basis waarvan. Bij het niet aan kunnen tonen van een afwijzing loopt de organisatie het risico om bijvoorbeeld een bezwaarproces te verliezen.	Standaard format aanmaken om de beoordeling van grotere subsidieaanvragen vast te leggen.	Opgevolgd	Team Maatschappelijke Ontwikkeling
3.0	15.0 Inkomende subsidies						
3.1	15.1	Via E-Herkenning worden subsidies aangevraagd door het subsidie loket welke zij ondertekenen voor het vakteam, zonder bijbehorend mandaat.	VIC 2022	Onrechtmatige aanvragen.	Mandaatregister aanpassen, zodat het subsidie loket de aanvragen rechtmatig mag ondertekenen namens de vakteams.	Onderhanden. Er zal voor tekenmandaat geopteerd worden door team JZI.	Team Duurzaamheid & Economie/Team JZI
3.2	15.2	Te laat indienen/niet indienen van subsidies.	VIC 2022	Mislopen van subsidie.	Subsidie loket betrekken en subsidiescan periodiek laten uitvoeren. Er kan pro-actiever gehandeld worden voor welke inkomende subsidies wij als organisatie in aanmerking voor komen.	Onderhanden. M.i. eigenaarschap ligt nu nog in het midden tussen de vakteams en het subsidie loket.	Team Duurzaamheid & Economie
4.0	2.0 Personeelskosten						
4.1	2.1	Het is niet vast te stellen dat de mutatieverslagen van de ene salarisadministrateur zijn gecontroleerd door de andere salarisadministrateur. De mutaties worden na controle digitaal van map verplaatst.	VIC 2020	Er is verder nergens zichtbaar vastgelegd dat de controle plaats heeft gevonden in de salarismutaties. Het risico bestaat dat mutaties ongecontroleerd in de salarisadministratie verwerkt worden.	Procedure aanpassen zodat aangetoond kan worden dat en door wie er zichtbaar is gecontroleerd. Digitale handtekeningen gebruiken en asap de module hiervoor implementeren.	Onderhanden. Procedure en procesbeschrijving wordt aangepast in 2023.	Team P&O Bedrijfsvoeringen en procesoptimalisatie
4.2	2.2	De kwaliteit van de dienstverlening staat onder druk vanwege een tekort aan capaciteit. Hierdoor is er onvoldoende formatie om interne controle uit te voeren en worden diverse fouten geconstateerd (dubbele declaratie, te lage uitbetaling).	VIC 2020	Risico op fouten.	Formatie uitbreiden, interne controle plan opstellen en controles met risico's hierin vaststellen, hiermee rechtmatigheid waarborgen. Controles laten uitvoeren door robots waardoor minder formatie benodigd is voor uitvoering hiervan	Onderhanden. Interne controle plan zal naar verwachting in 2023 worden opgesteld.	Team P&O Bedrijfsvoeringen en procesoptimalisatie

Prioriteit	Proces	Bevinding	Eerste melding	Risico	Aanbeveling VIC	Stand van zaken	Proces eigenaar (team)
4.3	2.3	Door de komst van het zelf service portal gaat PenO er vanuit dat de fiatterende leidinggevende de declaratie controleert. De leidinggevendenden gaan er vanuit dat PenO controleert. In de praktijk wordt er onvoldoende gecontroleerd. Voorbeeld, uitbetaling overwerk, thuiswerkvergoeding etc.	VIC 2021	Foutieve uitbetalingen	Leidinggevende dienen op de hoogte te zijn van de regelgeving en zijn verantwoordelijk voor goedkeuring van declaraties. Hier afspraken over maken inzake wie doet wat en dit vastleggen. Duidelijke taakverdeling en bewustzijn hiervan. Controle achteraf voor accessen.	Nog niet opgevolgd	Team P&O Bedrijfsvoeringen en procesoptimalisatie
5.0 6.0 Termijnregister vastgoed							
5.1	6.1	Binnen de vastgoed administratie zijn er verschillende indexen en momenten van indexatie voorhanden als gevolg van oude contracten	VIC 2021	Grotere kans op fouten door handwerk. Lastig te automatiseren	Standaardiseren contracten inzake moment van indexatie en te gebruiken index.	Opgevolgd.	Team Vastgoed
5.2	6.2	Interne controle binnen het vastgoed beheer systeem (VBS) is nog niet compleet ingericht.	VIC 2021	Missende opbrengsten niet in-control kunnen zijn.	Interne controle regulier beleggen binnen team vastgoed en regelmatig financiële aansluiting maken met VBS.	Opgevolgd.	Team Vastgoed
5.3	6.3	Interne controle binnen de Accommodatie Verhuur Manager(AVM) administratie voor sportaccommodaties en regelmatige aansluitingen hiervoor tussen de AVM administratie en de financiële administratie lijken nog onvoldoende geregeld.	VIC 2021	Missende opbrengsten niet in-control kunnen zijn.	Interne controle regulier beleggen binnen team vastgoed en regelmatig financiële aansluiting maken met AVM.	Hier wordt aan gewerkt in 2023.	Team Vastgoed
5.4	6.4	Er zijn ook huurinkomsten waar geen periodiek notanummers aan hangen (geen contracten). Huurders doen een aanvraag die vervolgens in het reserveringssysteem worden gezet (AVM). Begin van elke maand wordt er vanuit het reserveringssysteem een Excel overzicht geëxporteerd en doorgestuurd naar financiën. N.a.v. het overzicht stuurt financiën een factuur.	VIC 2021	Handmatige handeling. Risico dat niet alles door gefactureerd wordt. Dus inkomsten missen.	AVM systeem kan niet worden gekoppeld met Key2Financien. VBS beschikt over een module waar ook incidentele huurinkomsten kunnen worden verwerkt. VBS is gekoppeld met Key2financien maar de applicatie wordt beheerd door team Vastgoed. Incidentele huurinkomsten ook in VBS beheren.	Onderhanden. Hier wordt aan gewerkt in 2023.	Team Vastgoed

Prioriteit	Proces	Bevinding	Eerste melding	Risico	Aanbeveling VIC	Stand van zaken	Proces eigenaar (team)
5.5	6.5	Niet alle locaties die buiten het VBS worden verhuurt (dus zonder contract) zijn voorzien van een conciërge. Nu komt het wel eens voor dat bepaalde locaties voor een uur worden geboekt maar langer worden gebruikt.	VIC 2021	Missen van inkomsten door langer gebruik.	Steekproefsgewijs controles uitvoeren door beheerders.	Onderhanden. Hier wordt aan gewerkt in 2023.	Team Vastgoed
6.0	4.0 Sociale uitkering						
6.1	4.2	Er worden ID bewijzen opgeslagen, dit is in strijd met de AVG.	VIC 2022	Risico op boete van de AP.	In rapportages vermelden met welk ID bewijs cliënt zich heeft geïdentificeerd.	Onderhanden. Dit zal in samenspraak met de accountant worden opgepakt in de Interim controle 2023	Sociaal domein: Team bedrijfsvoering & Projecten Samenleving
6.2	4.3	Bij opschoning oude dossier worden soms per abuis lopende dossiers meegenomen als gevolg van onduidelijkheid archiefwet.	VIC 2022	Risico op onzekerheid uitgaven.	De aanbeveling is om vanuit Digitale Informatie Voorziening (DIV) een voorbehoud maken bij het opschoningverzoek welke aangepast is aan het betreffende team.	Onderhanden. Dit zal in samenspraak met team Informatiebeheer worden opgepakt.	Team Informatiebeheer
7.0	8.0 Vaste activa						
7.1	8.1	Stukken (denkend aan besluitformulieren) m.b.t. de investeringen zijn erg moeilijk te achterhalen. (intern)	VIC 2021	Organisatie loopt geen risico maar er kan efficiënter worden gewerkt.	Besluiten toevoegen als bijlage aan Activa in Key2Fin. Dan pas activeren.	Onderhanden. Hier wordt aan gewerkt in 2023.	Team Financiële administratie
8.0	14.0 Leges omgevingsvergunningen						
8.1	14.1	De zichtbare controle van de bouwsom is niet altijd aanwezig.	VIC 2019	Bouwkosten zijn uitgangspunt voor het bepalen van de leges. Indien deze niet juist zijn kan dit invloed hebben op de hoogte van de leges. Risico op onrechtmatigheid inzake voorwaarde criterium.	Een instructie voor het checken van de bouwkosten en vastleggen van deze controle. Bij grote bouwsommen 4 ogen principe toepassen voor de controle .	Nog niet opgevolgd. Is uitgesteld ivm uitstel omgevingswet.	Team Vergunningen
8.2	14.2	De instructie voor het checken van de bouwkosten is niet actueel.	VIC 2021	Risico op onjuiste bouwsom en onrechtmatigheid.	De instructie check bouwsom up-to-date houden zodat de bouwsom met de juiste richtbedragen worden gecontroleerd.	Nog niet opgevolgd. Is uitgesteld ivm uitstel omgevingswet.	Team Vergunningen
9.0	9.0 Crediteuren en facturen						
9.1	9.1	Wanneer een budgethouder aangewezen is door de directie maar deze geen standaardrol vervult, is deze niet standaard aangewezen in het mandaatregister.	VIC 2022	Risico op onrechtmatigheden inkopen door ontbrekende mandaten.	uitzonderingen lijst in mandaat register meenemen bij toewijzing afwijkende budgethouders. Proces hierop aanpassen en beschrijven.	Onderhanden. Hier wordt aan gewerkt in 2023.	Team JZI

Prioriteit	Proces	Bevinding	Eerste melding	Risico	Aanbeveling VIC	Stand van zaken	Proces eigenaar (team)
9.2	9.2	Als gevolg van personele wisselingen en werkdrukten worden nieuwe medewerkers binnen de vakteams niet standaard ingelicht over de te hanteren werkwijze. Dit geldt voor alle medewerkers welke een rol hebben binnen K2F.	VIC 2021	risico op rechtmatigheid en getrouwheidsfouten.	Proces aanpassen bij aanwijzen medewerkers in een route, instructies vastleggen, regelmatig veeg klasjes organiseren voor training.	Onderhanden. Hier wordt aan gewerkt in 2023.	Team Financiële administratie/VIC
10.0	16.0 Debiteurenbeheer						
		Geen bevindingen					
11.0	10.0 Treasury						
		Geen bevindingen					
12.0	7.0 Declaraties B&W						
		Geen bevindingen					
13.0	17.0 Inkomsten begraafplaatsen						
		Geen bevindingen					
14.0	14.0 Leges bevolkingsadministratie						
		Geen bevindingen.					
15.0	13.0 Gemeentelijke heffingen riool						
		Geen bevindingen					
16.0	1.0 Grondexploitaties						
		Geen bevindingen					
17.0	11.0 Gemeentelijke belasting OZB						
		Geen bevindingen					
18.0	12.0 Gemeentelijke heffingen afval						
		Geen bevindingen					

Bijlage 3. Opvolging aanbevelingen accountant

Bevinding	Toelichting	Risico	Advies van de accountant	Reactie organisatie	Vervolgstep / actie
IT-risico's	Formalisatie en uniformering IT-processen is noodzakelijk om IT-beheersing te vergroten. De belangrijkste IT-beheerprocessen zijn in 2021 verder verbeterd maar niet geformaliseerd (autorisatiebeheerproces) of geüniformeerd (wijzigingsbeheer) voor kritische IT-systemen (Suite voor het Sociaal Domein en Motion Pro)	Als gevolg hiervan bestaat het risico dat wijzigingen of autorisaties in IT-systemen ongecontroleerd, ongetoetst of ongeautoriseerd plaatsvinden. De betrouwbare werking van de IT-systemen, beheersingsmaatregelen en rapportages is hierdoor niet altijd gewaarborgd.		In 2021 is gewerkt aan het vastleggen en verder verbeteren van het indienst, doorstroom en uitdienst proces als één van de maatregelen voor het in controle komen van de autorisaties. Het in 2021 gestarte meer-jaren project "rol gebaseerde toegangscontrole" heeft als uiteindelijke doel het geautomatiseerd kunnen toekennen en intrekken van autorisaties aangevuld met structurele controle maatregelen. Suite voor Sociaal Domein is op genomen in het formele wijzigingsbeheer. Decentraal beheerde IT-systemen maken hier nog geen onderdeel vanuit. Voor extern uitbestede of Cloudsystemen ligt die verantwoordelijkheid steeds meer bij de leverancier als onderdeel van de dienst.	
Cybersecurity	Het verder vergroten van de cyberweerbaarheid vraagt om een integrale aanpak en directe betrokkenheid.	-	Integrale aanpak is nodig. Wij onderschrijven het belang van de betrokkenheid van de wethouder, de CISO en de BVO door periodieke overleggen rondom cybersecurity.	Het IB team is op dit moment volop in actie om binnen elk domein zich kenbaar te maken en ook gevonden te worden. Wij zijn meer en meer betrokken bij de start van projecten en kunnen hiermee zorgen voor de juiste inbreng. Op directieniveau zijn wij betrokken en binnen de organisatie zijn er diverse overlegvormen ontstaan binnen de domeinen. Ook is er aansluiting bij de gemeentelijke crisisorganisatie en integrale veiligheid.	Inzetten op bewustwordingsprogramma's ; actualiseren beleid ; taken / bevoegdheden / en verantwoordelijkheden binnen de teams in beeld brengen en hierbij de informatieveiligheid inbedden. Er wordt ook een programma ontwikkeld voor onboarding nieuwe medewerkers en de introductiedag nieuwe medewerkers. Een belangrijk onderdeel van de versterking digitale weerbaarheid is ook naast een bewustwordingsprogramma bestuur en het oefenen van cyberincidenten, een draaiboek voor cyberincidenten. Er wordt zoveel als mogelijk gebruik gemaakt van materiaal vanuit de VNG en IBD. Op basis van een uit te voeren nulmeting binnen de domeinen zal verder in beeld worden gebracht waar de knelpunten zich bevinden.

Fraude	Aankomende wijzigingen in de controleverklaring van accountants ten aanzien van fraude	–	Wij adviseren u te beoordelen wat de kwaliteit is van uw fraudepreventie- programma en indien nodig tijdig maatregelen te treffen om de kwaliteit van dit programma te verbeteren aangezien de kwaliteit van dit programma mede- bepalend is voor de bevindingen die wij in de controleverklaring zullen (moeten) rapporteren. Wij adviseren u tevens om hierover zelf in de risicoparagraaf in uw paragraaf bedrijfsvoering te rapporteren zodat wij hier in onze controle- verklaring naar kunnen verwijzen en de door u gerapporteerde informatie kunnen bevestigen.	(Nieuwe bevinding)	
---------------	--	---	---	--------------------	--

Inkopen en betalingen	Meer robuuste controle op prestatielevering is gewenst. In de 'workflow' in de financiële administratie wordt afgedwongen dat er bij facturen boven €10.000 expliciet getekend moet worden voor het aspect prestatielevering. Hierbij wordt echter niet afgedwongen dat er een tekstvlak moet worden ingevuld waar de goedkeurder kan uitleggen op basis waarvan hij of zij heeft vastgesteld dat de prestaties (volledig) zijn geleverd. Ook wordt niet afgedwongen dat er een bijlage wordt geüpload, waaruit blijkt op basis waarvan de prestatie- levering is vastgesteld. Hierdoor komt de zwaarte van de controle voornamelijk bij de steekproef (controle achteraf) te liggen. Bewustzijn omtrent de verantwoording van de prestatielevering neemt binnen de organisatie toe. Technische ondersteuning vanuit het systeem is nog niet volledig operationeel.	De gemeente loopt het risico dat facturen worden betaald zonder dat prestaties (volledig) zijn geleverd.	Wij raden de directie aan om te waarborgen dat er door de teams binnen uw organisatie op een gestructureerde manier vastleggingen verricht worden voor de geleverde prestatie. Dit dient dan als onderbouwing van de autorisaties van diegene verantwoordelijk voor het prestatieakkoord.	Op dit moment is het helaas nog niet technisch mogelijk om in het financieel systeem af te dwingen om het commentaarveld te vullen en/of een bijlage aan de factuur te hangen.	Een verzoek hiertoe is bij de leverancier van het financieel pakket door de gemeente Alphen aan den Rijn ingediend.
------------------------------	---	--	---	--	---

Aanbestedingen	Rechtmatigheid in het inkopen en aanbestedingsproces wordt nog niet voldoende gewaarborgd in het proces. Uw gemeente hanteert het principe van 'integraal management': verantwoordelijkheden zijn decentraal belegd en de afdelingshoofden zijn zelf verantwoordelijk voor de naleving van de aanbestedingsrichtlijnen. De procedures binnen uw gemeente schrijven voor dat afdeling Inkoop geraadpleegd moet worden bij nationale en Europese aanbestedingen. Dit wordt momenteel niet afgedwongen. De bevinding blijft van toepassing voor het gedeelte van de organisatie waarvoor Negometrix nog niet is geïmplementeerd.	Het risico bestaat dat het bewustzijn omtrent de verplichting tot naleving van aanbestedingsregels niet altijd aanwezig is bij de afdelingshoofden en kennis van de complexe wet- en regelgeving onvoldoende is bij de vakafdelingen, waardoor aanbestedingsregels niet worden nageleefd.	Gemeente Alphen aan den Rijn heeft afgelopen jaren geïnvesteerd in het inkooporder- en inkoopplatform Negometrix. Hierdoor worden uitgaven, contracten en crediteuren meer systematisch aan elkaar gekoppeld. In feite betreft dit een inkoopdriehoek, bestaande uit een inkoopstartformulier, een inkoopmodule en een contractenbank. Dit heeft onder andere tot doel om systematisch af te dwingen dat alle verplichte en gewenste stappen bij een inkoop worden gevolgd. Een paar jaar geleden hebben wij al vastgesteld dat dergelijke inkoopsoftware is geïmplementeerd in een deel van de organisatie. Toch zien we nu dat de volledige implementatie stukt. Op dit moment wordt nog niet systematisch afgedwongen dat alle verplichte en gewenste stappen bij een inkoop worden gevolgd. Hierdoor hecht de organisatie veel belang aan de achteraf uit te voeren crediteurenanalyse. Wij adviseren u de software verder uit te rollen, zodat de organisatie preventief rechtmatigheidsfouten kan identificeren en voorkomen.	Mede naar aanleiding van de eerdere bevindingen van de accountant heeft in juni van dit jaar het MT een besluit is genomen, waarin is gekozen voor een centrale inkoopfunctie. Het 'oplossen' van alle bevindingen van de accountant ten aanzien van het inkopen en aanbesteden was een van de grondslagen van dit besluit. Ondertussen is binnen onze organisatie het MT vervangen voor het DT, waarbij het DT de behoefte heeft om het eerdere ingrijpende besluit te heroverwegen. Er wordt op dit moment herbekeken of een centrale inkoopfunctie realistisch en haalbaar is en of niet op andere wijzen gekomen kan worden tot het 'oplossen' van de bevindingen van de accountant. Besluitvorming hierover in het DT is voorzien in januari 2022.	
------------------------------	--	--	--	---	--

Aanbestedingen	Kennis rondom crediteurenanalyse kwetsbaar belegd. In het accountantsverslag uit voorgaand jaar hebben we aangegeven dat een uitbreiding van de huidige capaciteit op Inkoop en een blijvende investering in kwaliteit van belang zijn voor uw organisatie. Het opstellen van de crediteurenanalyse en de daarbij behorende controle op de rechtmatigheid van aanbestedingen is belegd bij een beperkt aantal medewerkers binnen de organisatie. Deze controle achteraf wordt momenteel maar één keer per jaar uitgevoerd en geeft daarmee de organisatie geen ruimte tot herstel van rechtmatigheidsfouten voordat verantwoording dient plaats te vinden. Het risico is specifiek gemaakt naar de frequentie waarin de procedure wordt uitgevoerd in plaats van de beperkte kring van uitvoerders. Dit laatste is voldoende aangepast in 2021.	Rechtmatigheidsfouten ontstaan doordat aanbestedingsregels niet worden gevolgd. Aankopen van verschillende afdelingen bij dezelfde leverancier is hiervan een voorbeeld. De timing van de huidige crediteurenanalyse maakt dat het boekjaar reeds is afgelopen en geeft de organisatie geen ruimte om inkoopprocedures tijdig op te schalen.	Risico Rechtmatigheidsfouten ontstaan doordat aanbestedingsregels niet worden gevolgd. Aankopen van verschillende afdelingen bij dezelfde leverancier is hiervan een voorbeeld. De timing van de huidige crediteurenanalyse maakt dat het boekjaar reeds is afgelopen en geeft de organisatie geen ruimte om inkoopprocedures tijdig op te schalen. Aanbeveling We bevelen aan de frequentie te verhogen tot minimaal eens per kwartaal. Dit geeft de afdeling Inkoop en de operationele afdelingen de kans om gedurende het jaar inkooptrajecten op te schalen voordat dit direct tot een rechtmatigheidsfout leidt. In 2020 is het bedrag aan rechtmatigheidsfouten gestegen. Deze aanbeveling draagt bij aan het omkeren van deze stijging.	Het verhogen van de frequentie van de crediteurenanalyse staat in verband met het gebrek aan capaciteit (structureel, maar ook door een toename van het aantal aanbestedingen en mededingingstrajecten) niet mogelijk. Bovendien is het niet helemaal juist dat een verhoging van de frequentie van het doen van de crediteurenanalyse automatisch leidt tot het verminderen van rechtmatigheidsfouten. Het ontbreken van een dwingende positie van het team Inkoop is hierin meer van belang. Ten aanzien van dit laatste is hierboven al weergegeven dat hierover in januari 2022 nadere besluitvorming wordt verwacht.	
------------------------------	--	---	--	--	--

Verstrekke subsidies	Er is geen subsidievolgssysteem en interne toetsen worden niet altijd zichtbaar vastgelegd. Volgens het proces worden aanvragen tot het verlenen van subsidies beoordeeld door een beleidsmedewerker en vervolgens financieel en juridisch getoetst (zesogenprincipe). Deze functie- scheiding en toetsingen worden echter niet afgedwongen door een systeem. We hebben in voorgaande jaren, maar ook dit jaar, begrepen dat er subsidiebesluiten zijn genomen zonder dat er een tweede of derde toets heeft plaatsgevonden. Tot slot hebben we vastgesteld dat de inhoudelijke, juridische en/of financiële toets niet altijd wordt vastgelegd. Met name bij de financiële toets hebben we begrepen dat de vastlegging nagenoeg niet plaatsvindt. Tevens zijn er geen eenduidige kaders waarmee getoetst moet worden bij een financiële toets. <u>Update 2021</u> De organisatie stelt andere prioriteiten en heeft hierdoor maar in beperkte mate voortgang geboekt met de implementatie van een subsidievolgssysteem.	Het risico bestaat dat voorgeschreven stappen in het proces niet worden nageleefd en hierdoor bestaat het risico dat er subsidies onrechtmatig worden verstrekt.	We raden u aan om te overwegen een subsidievolgssysteem aan te schaffen, of een andere waarborg te treffen die zorgt dat de gewenste stappen allemaal doorlopen worden. Daarnaast raden we aan om waarborgen te treffen dat de inhoudelijke, juridische en financiële toetsen worden uitgevoerd én zichtbaar worden vastgelegd, zodat dit toetsbaar is voor uw VIC-controle. Een specifieke aanbeveling op de vastlegging van de financiële toets is het in kaart brengen van wat zo'n financiële toets zou moeten zijn en daarnaast dient bepaald te worden hoe en door wie de uitkomsten uiteindelijk worden vastgelegd. De controle op uitgaande subsidies is nog onderhanden en derhalve hebben we momenteel geen inzicht in de status van deze bevinding en de gerelateerde aanbevelingen.	Het subsidievolgssysteem is een terugkerend punt ieder jaar. Het is m.i. niet aan de vakafdeling om te besluiten al of niet over te gaan tot zo'n systeem. Onze optiek is dat we (veelal in overleg met JZI en Fin) de subsidieverlening op een adequate wijze afhandelen als het om rechtmatigheid gaat. Als in het kader van VIC of accountantscontrole anders geconcludeerd wordt, dan zal er ergens actie ondernomen moeten worden. Het is m.i. aan JZI of control om zo'n systeem te adviseren/door ICT in te voeren. En als het er is gebruiken we het. En overigens MO is niet de enige vakafdeling die subsidie verleent. Dus het punt moet echt op het niveau van de organisatie opgepakt worden, als het urgentie heeft.	Subsidievolgssysteem op lijst van gewenste systemen opvoeren, brede intake (MO overstijgend) en afweging laten maken door BV CIO
------------------------------------	---	---	--	---	---

Salarissen	Maandelijkse salarismutatieoverzichten worden niet zichtbaar gecontroleerd. Als gevolg van Covid-19 worden de maandelijkse mutatieoverzichten van de salarissen niet meer fysiek gecontroleerd en afgetekend. In plaats van fysieke en zichtbare controles worden de mutatieoverzichten nu bewaard in digitale mappen, waar de controle op de overzichten niet zichtbaar vastgelegd is, zoals de fysieke handtekening.	De gemeente loopt het risico dat de salarismutaties niet gecontroleerd worden en dat zodoende onrechtmatige mutaties worden doorgevoerd.	Wij raden aan de controle zoals die was geïmplementeerd op een digitale wijze voort te zetten. Waar voorheen de mutatieoverzichten fysiek met een handtekening afgetekend werden, is het voorstel om deze mutatieoverzichten nu middels een digitale handtekening te voorzien. De meeste tekstbewerkingsprogramma's hebben de mogelijkheid om digitale handtekeningen te zetten.	Deze bevinding is geconstateerd in het 1e begin van de Corona pandemie. Hierop is direct een aanpassing gedaan, namelijk: we werken met 2 mappen: 1 voor de ingevoerde salarismutaties; 1 voor de gecontroleerde salarismutaties. In de 1e map worden de verwerkte salarismutaties gezet. Na controle verplaatst de salarisadministratie het bestand naar de map met gecontroleerde salarismutaties. Op die manier geeft inzicht in de status van de mutatie en moet er een bewuste handeling verricht worden om het bestand in de juiste map te zetten. Dit heeft meer waarde dan dat een digitaal gemaakte handtekening toevoegen aan het bestand, wat dan opnieuw opgeslagen moet worden. Zodra de implementatie van een digitale handtekening verder ingevoerd wordt, werken we hier graag aan mee.	De implementatie van de digitale handtekening met prioriteit invoeren.
-------------------	---	---	---	--	---